

De Rechtbank Limburg oordeelde onlangs in een geval van seksueel misbruik dat de vordering tot schadevergoeding was verjaard. De vraag of het beroep van gedaagde op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, werd door de rechtbank ontkennend beantwoord. De motivering van dat oordeel roept evenwel vragen op. Is het antwoord op die vraag wel een kwestie van logica, zoals de rechtbank oordeelt, of veeleer een kwestie van ervaring?

Logica of ervaring?

“The life of the law has not been logic; it has been experience”, aldus de gevleugelde woorden van Oliver Wendell Holmes.¹ Heeft hij hiermee de Rechtbank Limburg aan zijn zijde? Die vraag dringt zich op bij lezing van een vonnis dat onlangs het nieuws haalde.² De vordering tot schadevergoeding was ingesteld door een 68-jarige man die in het schooljaar 1964 – 1965 (toen 11 jaar oud) het Kleinseminarie bezocht van de paters van de Heilige Geest in Weert. Eiser stelt in die periode seksueel te zijn misbruikt door een van de paters en had daarover al een klacht voorgelegd aan de commissie die zich binnen de R.K. Kerk heeft beziggehouden met seksueel misbruik. Die klacht is gegrond verklaard en aan hem is een compensatie toegekend van 100.000 euro. In deze civiele procedure vordert eiser – onder aftrek van dat bedrag – de geleden materiële en immateriële schade (in totaal ruim 7 ton). De rechtbank buigt zich allereerst over het verjaringsverweer en stelt vast dat de toepasselijke verjaringstermijn op 1 januari 1993 is verstreken. Vervolgens is aan de orde de vraag of het beroep van gedaagde op verjaring onder de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is (art. 6:2 lid 2 BW).

De rechtbank beantwoordt die vraag ontkennend. Aan dat oordeel legt zij ten grondslag haar interpretatie van de arresten waarin de doorbreking van de verjaring voor het eerst is aangenomen.³ Naar het oordeel van de rechtbank kan een beroep op de doorbreking van de verjaring alleen aan de orde zijn in een uitzonderlijk geval, niet in feitelijke zin (zoals bijvoorbeeld seksueel misbruik, oorlogsomstandigheden) maar in verjaringsrechtelijke zin (“...indien toepassing van het verjaringsrecht zou leiden tot het op enig moment tenietgaan van een vordering die in wezen pas na dat moment volledig zou ontstaan”). In de gevallen van verborgen schade zoals ten gevolge van een mesothelioom is aan die voorwaarde voldaan omdat de vordering als het ware is tenietgegaan nog voordat zij is ontstaan (de ziekte is immers pas na het verstrijken van de verjaringstermijn ontstaan althans gebleken). “Tenietgaan van een vordering voor het ontstaan van die vordering is een logische ongerijmdheid en als zodanig een onredelijke uitkomst van een strikte toepassing van het verjaringsrecht in dat geval: in die zin is sprake van een uitzonderlijk geval”, aldus de rechtbank (r.o 4.11). In het onderhavige geval is dat evenwel anders, volgens de rechtbank, omdat op het moment van het misbruik zowel de onrechtmatigheid als de daaruit voortvloeiende schade zijn ontstaan. “In beginsel waren derhalve op dat moment alle elementen aanwezig die nodig zijn voor het in rechte kunnen instellen van een vordering uit onrechtmatige daad” (r.o. 4.12). Van een uitzonderlijk geval in de zin van de doorbrekingsjurisprudentie is derhalve geen sprake, zodat de

¹ Oliver Wendell Holmes, jr., *The Common Law* (1881), New York: Dover Publications 1991, p. 1.

² Rechtbank Limburg 16 januari 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:235.

³ HR 28 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5635 (Van Hese/De Schelde), en HR 28 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5634 (Rouwhof/Eternit).

rechtbank niet toekomt aan een toetsing van de in die arresten geformuleerde gezichtspunten. Een kwestie van logica, derhalve.

Logica is evenwel een riskant instrument.⁴ Haar toepassing berust op veronderstellingen (al dan niet expliciet). De veronderstelling dat gevallen van verborgen schade (zoals mesothelioom) de enige uitzondering op de verjaringsregeling zijn, is betwistbaar in het licht van art. 6 EVRM. In ieder geval heeft de rechtbank Den Haag in de Rawagedeh-uitspraken geoordeeld dat in de gegeven omstandigheden – standrechtelijke executies tijdens de zogenoemde politionele actie in 1947 waarvoor de Staat aansprakelijk is gehouden jegens de weduwen en de kinderen – voldoende reden bestond om de verjaring te doorbreken.⁵ Ook in die gevallen waren alle elementen voor het instellen van een vordering destijds al aanwezig, maar de rechtbank oordeelde het kennelijk belangrijker dat de betrokkenen hun vordering niet konden instellen voordat zij verjaard was omdat de toegang tot het recht niet verzekerd was.⁶ Het antwoord op de vraag of de verjaring doorbroken mag of moet worden is namelijk niet primair afhankelijk van wat de Hoge Raad bedoelt met een “uitzonderlijk geval”, maar van het antwoord op de vraag of de lange verjaringstermijn een redelijk doel dient en of er een proportionele verhouding bestaat tussen dat doel en het middel van de verjaring.⁷ Die vraag vergt een rechterlijke beoordeling van de omstandigheden van het geval.

Verjaring is in zijn algemeenheid een proportioneel middel voor redelijke doeleinden, zoals de particuliere belangen van de gedaagde om zich te kunnen verweren tegen stellingen die na zo lange tijd moeilijk weerlegbaar zijn, en het algemene belang van de rechtszekerheid en een integere rechtsbedeling die op betrouwbare feiten berust. De hakbijl van de verjaring is dan ook een geoorloofd instrument om te voorkomen dat de rechter zich moet buigen over oude tot stokoude zaken waardoor die belangen in het geding komen, tenzij deze beperking de kern van het recht op toegang tot het recht raakt. Die gevallen zijn te begrijpen onder de exceptie van de redelijkheid en billijkheid. In de Rawagedeh-uitspraken is daarbij in aanmerking is genomen dat het een zeer uitzonderlijke situatie betrof waarvoor de gedaagde ernstig verwijt treft, dat de gedaagde kennis droeg van de feiten en door een afwachtende houding zichzelf in de situatie heeft gebracht waarin de kwestie onafgewikkeld bleef, dat het gaat om feiten uit een periode uit de geschiedenis die nog niet is afgewikkeld, en dat de eisers destijds geen of nauwelijks toegang tot het recht hadden. In de zaak waarover de Rechtbank Limburg had te oordelen had een vergelijkbare feitelijke afweging in de rede gelegen. Is de verjaring in dit geval een legitieme en proportionele blokkade van de toegang tot het recht van eiser, mede gelet op de bijzonder kwetsbare en afhankelijke positie waarin hij destijds verkeerde? Hoewel het antwoord op die vraag niet vanzelfsprekend is, is het in ieder geval niet een kwestie van logica, maar van ervaring.

Marc Loth

⁴ A. Soeteman, Norm en logica, opmerkingen over logica en rationaliteit in het normatief redeneren met name in het recht, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink, p. 345 – 347 (over de alibi-functie van logica).

⁵ Rechtbank Den Haag 14 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BS8793 (Rawagedeh), 11 March 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:2449 (Peniwen and Zuid-Sulawesi).

⁶ Er kunnen vele redenen zijn waarom een vordering niet kan worden ingesteld voordat zij is verjaard. De omstandigheid dat de vordering nog niet bestaat, is één daarvan. Art. 6 EVRM maakt evenwel ook andere redenen relevant.

⁷ EHRM 11 maart 2014, ECLI:NL:XX:2014:126 (*Moor/Zwitserland*). Zie ook (voor andere gevallen dan een mesothelioom) EHRM 7 juni 2009, 73. ECLI:CE:ECHR:2009:0707JUD000106207 (*Stagno/België*), en EHRM 17 september 2013, ECLI:NL:XX:2013:202 (*Eşim/Turkije*).